

Institut dětí a mládeže MŠMT ČR

Sámova 3, Praha 10

Zpráva z opakovaného výzkumu postojů a názorů mladých lidí 1997 - 2000

Zpracoval: PhDr. František Pelka

červenec 2000

Obsah

Úvodem	3
1. Blok otázek věnovaných povolání	4
2. Blok otázek k životním vzorům, hodnotám	6
3. Blok věnovaný volnému času a negativním jevům	8
3.1 Volný čas	8
3.2 Negativní jevy	11
3.2.1 Vybrané problémy	11
3.2.2 Rasismus, xenofobie	12
4. Zájem mladých lidí o věci veřejné	14
4.1 Zájem o řešení komunálních problémů	14
4.2 Zájem o aktivitu v občanských sdruženích	15
4.3 Postavení ČR, sjednocování Evropy	17
4.4 Instituce státu, volby	19
5. Respondent a jeho rodina	22
5.1 Vztahy v rodině	22
5.2 Životní úroveň rodin	24
5.3 Bydlení	25
6. Popis souboru respondentů	26

Úvodem

IDM MŠMT od roku 1994 rozvíjí průběžné sledování postojů a názorů mladé generace s cílem vytvářet postupně časové řady.

V rámci koncepčních změn, kdy se jako nejvýznamnější prosazuje poznávání názorů a postojů skupiny dospívající mládeže, si prezentovaný výzkum klade za cíl doplnění databanky IDM MŠMT v oblasti kontinuálních výzkumů rozvíjených v letech 1994 až 1997 a doplnit získané časové řady. Před zpracovateli vyvstal v roce 1997 nelehký úkol vybrat z velkého množství otázek ty, které jsou meritorní z hlediska doplnění vzniklých časových řad.

Z tohoto důvodu byly vybrány ty otázky, které autoři považovali za podstatné bez ohledu na to, zda byly šetřeny plošně přes průřez celé mladé generace (definované věkovým rozmezím 15 - 26 let), či jen u dílčích věkových kategorií.

Řízené rozhovory v roce 1997 proběhly na přelomu listopadu a prosince, soubor byl tvořen středoškolskou mládeží (957 osob) a 427 osobami ve věku 20 - 26 let.

V roce 2000 byl výzkum rozdělen na dvě etapy: první proběhla v květnu (805 středoškoláků z celé republiky), druhá etapa proběhne opět jako v roce 1997 v listopadu (důvodem je zachycení situace, kdy řada těchto mladých lidí po ukončení vysokých a vyšších odborných škol hledá či střídá své první zaměstnavatele).

Technická poznámka: údaje jsou uváděny v procentech, dopočet do 100 % tvoří podíl osob, které na danou otázku neodpověděly.

1. Blok otázek věnovaný povolání

Otázka: *Myslíte, že se Vám po ukončení střední školy splní Vaše profesní aspirace?*

Podaří	1997	2000
Rozhodně ano	12	13
spíše ano	43	42
spíše ne	10	8
rozhodně ne	1	2
NEVÍ	31	35

Polovina středoškolské mládeže je co do naplnění profesních aspirací optimistická, desetina je spíše pesimistická, zhruba dvě pětiny neumí zaujmout v této věci názor. V této oblasti nedošlo během uplynulých tří let k žádnému vývoji.

Otázka: *Jak hodnotíte možnosti získat zaměstnání v oboru, který studujete ?*

Možnosti	1997	2000
velmi dobré	18	10
Poměrně dobré	38	31
Průměrné	31	45
Poměrně špatné	8	8
velmi špatné	4	5

Přes možnou menší zkušenost studující mládeže s trhem práce se jen dvě pětiny respondentů domnívají, že se vcelku dobře uplatní ve studovaném oboru, zvyšuje se podíl těch, kteří posuzují možnosti jako průměrné. V této oblasti došlo během uplynulých tří let ke zhoršení posouzení možností uplatnění v oboru, který respondent studuje. To potvrzuje i menší zájem o absolventy, změny požadavků zaměstnavatelů (od počátečního boomu zájmu o absolventy, nezkušené pracovníky, ekonomy, právníky, se zaměstnavatelé orientují na techniky a začínají vyžadovat i určitou praxi).

2. Blok otázek k životním vzorům, hodnotám

Otázka: *Jaké máte životní vzory? Jsou z oblasti (pouze odpovědi ano):*

Vzory	1997	2000
a) sportu	56	56
b) kultury	46	43

c) umění	44	40
d) politiky	13	12
e) vědy	29	30
f) jiná oblast (např. technika, letectví apod.)	27	14
g) jiné (např. rodiče učitel, sourozenec, aj.)	35	25

Dospívající v horizontu tří posledních let mají stále výrazný sklon hledat vzory v oblasti sportu, mírně poklesá podíl vzorů z oblasti kultury a umění naopak výrazně vzrostlo ocenění vzorů z nejbližšího sociálního okolí (především rodiče).

Otázka: Vyjádřete se, prosím, známkami od jedné do pěti (1 = vysoce významný, 5 = zcela nevýznamný), nakolik je každý z uvedených výroků pro Vás osobně významný.

Hodnoty	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Mít dost peněz a vysokou životní úroveň	24	33	32	7	4	32	30	29	6	2
Získat co nejvyšší vzdělání a kvalifikaci i za cenu dočasných finančních a osobních ztrát (omezení)	30	34	23	10	4	26	31	24	16	3
Mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem	26	22	26	17	9	26	25	22	20	8
mít dobrou práci dobré zaměstnání	72	19	5	3	1	74	19	4	1	4
Věřit v Boha a žít podle náboženských zásad.	5	7	15	20	54	7	7	12	16	58
Dosáhnout uznání ve svém okolí (mít úspěch).	37	42	17	2	3	36	40	18	2	3
Čestně jednat.	57	30	9	2	2	55	27	12	2	4
Pravidelně a zdravě se stravovat	34	33	23	6	4	34	33	24	6	3
Žít ve spokojené rodině a dobře vychovávat děti	77	14	6	3	1	77	14	3	4	1
Žít ve zdravém životním prostředí.	69	23	6	2	1	63	26	8	1	1
Starat se o své zdraví.	58	30	8	3	1	49	32	13	4	3
Nepít alkohol (pivo, víno).	21	18	26	16	19	12	17	33	16	22
Nekouřit.	44	14	16	10	16	36	17	16	8	23
Udržovat si dobrou fyzickou kondici (turistika, běh apod.)	39	32	21	5	3	36	34	22	5	4
mít dobré znalosti, hodně vědět	44	42	12	1	1	39	43	14	2	2
mít dobré přátele	81	14	3	2	1	79	17	1	1	1
mít dost času na odpočinek a záliby	50	37	10	2	1	52	36	10	1	1
mít dostatek informací o tom, co se děje u nás i ve světě	27	41	25	5	2	26	41	27	4	2
Žít v klidu a jistotě	61	25	9	3	1	63	28	6	2	2
Žít v míru	82	10	4	1	2	76	16	5	2	1
možnost ovlivňovat vývoj ve společnosti	19	34	32	10	5	18	32	32	9	8
dobré vztahy s lidmi	74	19	3	2	1	72	19	6	1	1

Srovnáme - li údaje ve výše uvedené tabulce, vidíme, že k podstatným pohybům v oblasti hodnot nedošlo. Výjimkou jsou následující pohyby u níže uvedených hodnot:

starat se o své zdraví.	- 7
získat co nejvyšší vzdělání a kvalifikaci i za cenu dočasných finančních a osobních ztrát	- 7
čestně jednat.	- 5
nekouřit.	- 5
mít dobré znalosti, hodně vědět	- 4
mít dost peněz a vysokou životní úroveň	+5

Žít v klidu a jistotě	+5
-----------------------	----

Pozn.: procentní body, hodnoty vysoce a velmi významné.

Nižší důraz na vzdělání a osobní zdraví, vyšší důraz na životní úroveň, klid a jistotu, naznačují, že během uplynulých tří se prohloubily tendence ke spotřebnímu životu. V této souvislosti se spekuluje nad vlivy komerční kultury (zejména komerčních televizí, které předkládají mládeži určité hodnoty a vzory).

Pořadí prvních deseti hodnot v obou srovnávaných časových řezech ukazuje následující tabulka.

1997	2000
Mít dobré přátele	mít dobré přátele
Dobré vztahy s lidmi	mít dobrou práci dobré zaměstnání
Žít ve zdravém životním prostředí.	žít v míru
Žít v míru	dobré vztahy s lidmi
Mít dobrou práci dobré zaměstnání	žít ve spokojené rodině a dobře vychovávat děti
Žít ve spokojené rodině a dobře vychovávat děti	žít v klidu a jistotě
Starat se o své zdraví.	žít ve zdravém životním prostředí.
Čestně jednat.	mít dost času na odpočinek a záliby
Mít dost času na odpočinek a záliby	čestně jednat.
Mít dobré znalosti, hodně vědět	mít dobré znalosti, hodně vědět

Blok otázek věnovaných volnému času a negativním jevům

3.1 Volný čas

Otázka: Uveďte, jak často se zabýváte následujícími činnostmi podle následující škály:

<i>Denně nebo téměř denně</i>	<i>týdně asi 1x</i>	<i>měsíčně asi 1x</i>	<i>méně často</i>	<i>vůbec ne</i>
1	2	3	4	5

Typ aktivity	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Posloucháte hudbu při studiu, práci apod.?	67	11	3	10	8	69	13	3	7	7
Posloucháte hudbu dle vlastního výběru (desky, aj.?)	76	14	3	5	1	76	15	2	4	2
Sledujete videoklipy a koncerty hudeb. skupin v TV?	22	34	15	21	8	18	29	15	25	12
Posloucháte hudbu z rádia?	64	18	4	10	5	70	16	2	5	6
chodíte na koncerty populární hudby?	2	3	12	37	46	2	4	11	41	42
chodíte do kina?	3	7	36	45	9	1	4	44	42	8
navštěvujete divadlo?	1	2	15	45	38	1	1	12	43	43
navštěvujete koncerty vážné hudby?	0	1	5	17	77	1	1	5	16	76
navštěvujete restaurace?	8	20	31	36	6	13	30	31	21	4
scházíte se s přáteli?	61	26	6	6	1	67	23	5	3	2
navštěvujete vinárny, kavárny apod.?	8	29	20	24	19	15	41	16	16	11
trávíte svůj volný čas s partou?	26	31	9	17	17	32	33	10	14	11
chodíte tančit na diskotéky, či někam jinam?	6	34	17	22	21	11	40	21	12	17
věnujete se běžným domácím pracem např. uklízení, praní, nákupům apod.?	37	41	6	11	5	34	37	6	16	5
provádíte údržbu domu nebo chaty?	10	24	17	27	22	10	28	19	22	20
zabýváte se zahrádkářstvím nebo chovatelstvím?	16	8	7	19	49	18	12	7	17	45
věnujete se údržbě či opravám motocyklů nebo automobilů?	7	8	11	13	61	10	10	8	15	57
vykonáváte vedlejší výdělečnou činnost?	6	13	7	25	49	9	12	10	26	42
pracujete v občanských sdruženích?	1	2	2	3	92	2	2	1	6	89
věnujete se veřejné činnosti?	3	4	6	20	67	5	4	2	15	74
učíte se do školy?	65	19	5	8	3	53	22	5	11	10
věnujete se studiu cizích jazyků mimo školu?	5	14	6	15	59	6	13	5	17	60
vzděláváte se v rámci různých kursů nebo navštěvujete přednášky (mimo školu)?	2	5	5	19	69	2	5	10	15	68
se touláte, bloumáte?	8	17	15	28	32	8	18	19	29	26
máte schůzku, scházíte se s partnerem?	26	25	7	14	28	35	23	7	10	23
chodíte na výlety do přírody ?	8	21	29	32	10	10	40	23	11	5
se věnujete aktivitám pro zlepšení tělesné kondice, tj. jazzgymnastice, aerobiku, běhání, posilování apod.?	23	29	14	18	16	29	30	11	12	18
sportujete závodně?	14	7	3	7	70	15	10	2	5	60
sportujete rekreačně?	21	32	17	18	13	22	32	14	16	16
provozujete branné sporty, tj. výcvik psů, střelbu, para	5	5	6	11	73	5	4	6	8	77
se zabýváte zájmovou uměleckou činností?	8	10	8	14	60	6	9	4	15	66
malujete?	8	9	12	20	51	5	11	11	20	53
fotografujete?	3	7	16	33	41	2	6	18	33	41
se věnujete zájmové technické činnosti?	5	7	9	13	65	4	7	10	12	67

se věnujete kutilství, rukodělné činnosti nebo ručním p	6	13	15	28	37	8	12	11	22	47
se věnujete sběratelství?	6	8	11	18	56	7	6	8	20	58
pracujete na počítači ?	19	23	12	21	25	27	22	8	14	28
čtete knihy?	28	22	18	18	14	22	21	19	22	16
věnujete se svému koníčku,hobby?	46	29	12	8	6	46	31	9	7	6
posloucháte walkmana?	21	18	15	19	27	20	17	14	19	24
jdete do klubu (centra) pro mladé lidi?	6	16	16	20	42	10	20	16	15	39
odpočíváte, nic neděláte?	25	33	12	20	9	32	31	14	14	9
hrajete karty?	8	15	25	33	19	10	17	23	31	19
hrajete šachy, dámu apod.?	3	9	18	35	35	3	8	17	32	39
dobrovolně, bezúplatně pomáháte lidem?	6	12	16	37	28	9	16	18	28	28
jsste s přáteli?	51	29	11	7	3	56	28	8	4	3
čtete časopisy?	34	39	15	7	5	35	40	14	7	4
čtete noviny?	35	31	14	11	9	24	38	11	12	8
posloucháte oblíbenou rozhl. stanici?	57	17	9	9	8	61	20	5	6	8
sledujete Vaši oblíb. televizní stanici?	59	23	6	5	7	63	19	5	6	6
nudíte se?	9	17	15	30	29	7	27	12	28	24

Frekvenci činností středoškolské mládeže ve volném čase v současné době lze rovněž charakterizovat váženým aritmetickým průměrem, tedy:

Denně nebo téměř denně respondenti uvádí následující činnosti:

poslech hudby dle vlastního výběru	1.4
návštěva klubu (centra) pro mladé lidi	1.4
schůzky s přáteli	1.5

Alespoň jedenkrát týdně jsou uváděny tyto činnosti:

poslech hudby z rádia?	1.6
poslech hudby při studiu, práci	1.7
schůzky s přáteli	1.7
sledování televize	1.7
poslech oblíbené rozhlasové stanice	1.8
koníček, hobby	1.9
příprava do školy?	2.0
četba časopisů	2.0
běžné domácí práce	2.2
četba novin	2.3
trávení volného času s partou?	2.4
odpočinek, nicnedělání	2.4

Minimálně jedenkrát měsíčně jsou uváděny tyto činnosti:

schůzka s partnerem	2.6
aktivita pro zlepšení tělesné kondice	2.6
návštěva restaurací	2.7
návštěva vinárny, kavárny	2.7
výlety do přírody	2.7
rekreační sport	2.7
sledování videoklipů a koncertů hudeb. skupin v TV	2.8
návštěva diskotéky, taneční čaje aj.	2.8
práce na počítači	2.9
četba knihy	2.9
údržba domu nebo chaty	3.2
poslech walkmana	3.2
hra v karty	3.3
prožitky nudy	3.3

toulání, bloumání	3.4
návštěva kina	3.5
bezúplatná pomoc lidem	3.5
Méně často než jedenkrát měsíčně jsou uváděny tyto činnosti:	
zahrádkářství nebo chovatelství	3.6
vedlejší výdělečná činnost	3.8
kutilství	3.9
hra v šachy, dáma	3.9
údržba či opravy motocyklů nebo automobilů	4.0
závodní sport	4.0
fotografování	4.0
studium cizích jazyků mimo školu	4.1
malba	4.1
sběratelství	4.1
koncerty populární hudby	4.2
návštěva divadla	4.3
zájmová umělecká činnost	4.3
zájmová technická činnost	4.3
návštěva různých kursů, přednášek	4.4
veřejná činnost	4.5
branné sporty	4.5
návštěva koncertů vážné hudby	4.6
práce v občanských sdruženích	4.7

U činností vykonávaných denně nebo téměř denně narůstá podíl zábavných činností, poklesá četba novin a knih a příprava na školní vyučování.

	1997	2000	D
četba novin	35	24	-11
příprava do školy	65	53	- 8
četba knih	28	22	- 6
návštěva restaurací	8	13	+5
návštěva diskoték	6	11	+5
poslech hudby z rádia	64	70	+6
schůzky s přáteli	61	67	+6
trávení volného času s partou	26	32	+6
aktivity pro zlepšení tělesné kondice	23	29	+6
práce na počítači	19	27	+6
návštěva vináren, kaváren	8	15	+7
odpočinek, nicnedělání	25	32	+7
schůzka s partnerem	26	35	+9

Otázka: Zúčastňujete se ve svém volném čase některé z forem pravidelné zájmové činnosti (soubor, klub, oddíl, kurs atd.), které provozují dále uvedené instituce (až dvě odpovědi)?

Instituce	1997			2000		
	1.	2.	S	1.	2.	S
škola	19	6	25	7	6	13
umělecká škola	6	2	8	5	4	9
DDM	4	2	6	2	1	3
tělových.jednota (klub)	24	10	34	23	6	29
kulturní zařízení	10	17	27	16	12	32
městský,obecní úřad	0	1	1	0	1	2
církev	1	2	3	2	1	3
někdo jiný	4	7	11	5	5	10
Nenavštěvuje	13	29	33	36	17	53

Sloučíme-li obě výpovědi, zjistíme, že zatímco v roce 1997 třetina respondentů uvedla, že nenavštěvuje žádné zařízení, o tři roky je to již polovina dotázaných. Mírně se zvýšil podíl kulturních zařízení (ze 27 na 32 %) a snížil podíl škol (z 25 na 13 %). Nejvyšší podíl účastníků se objevuje u sportovních klubů a jednot (podíl se snížil ze 34 na 29 %).

Otázka: Co, podle Vašeho soudu, brání některým mladým lidem lépe využívat volný čas?

Rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
1	2	3	4	5

Důvody	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Je to v mladých lidech samých, mají nedostatek zájmu a chuti dělat něco smysluplného	18	45	18	10	9	26	45	14	5	8
Mladí lidé nevědí co a kde by mohli ve svém volném čase dělat	10	44	29	12	5	13	44	23	11	5
Dospělí nevedou děti a mládež ke vhodnému využívání volného času	12	31	35	13	9	13	33	33	14	7
Institucí, které se starají o kvalitní naplnění volného času mládeže, je málo	22	32	21	16	9	17	30	24	16	13
Ti, kteří se starají o volný čas mládeže, nedělají svou práci kvalitně, neumějí to	6	17	33	25	18	6	15	31	28	19
Instituce, které se starají o volný čas mládeže, pořádají v této oblasti málo akcí	15	33	24	12	16	11	27	28	13	21
A to co dělají, není pro mládež příliš zajímavé	11	33	28	11	17	13	29	25	15	17
Podmínky pro sportování v místě Vašeho bydliště jsou špatné	25	19	22	29	5	21	22	24	27	7
Ve vašem okolí je málo možností ke kulturnímu vyžití.	27	29	20	17	7	22	26	23	22	6
Nevhodné životní (např. městské) prostředí v místě Vašeho bydliště	13	19	34	27	7	12	19	29	31	9
Hodnotné trávení volného času je finančně náročné	28	34	17	14	7	32	27	21	11	8

Podle respondentů je hlavní překážkou vhodného trávení volného času kombinace dvou hlavních důvodů - nezájmu mladých lidí a finanční náročnosti hodnotného trávení volného času. Institucionální zabezpečení vystupuje spíše na pozadí těchto dvou hlavních faktorů. Malý vliv je přiznáván životnímu prostředí ve městě (obci) a dostupnosti sportovišť a kvalitě pracovníků, kteří se o volný čas dětí starají.

Ve srovnání s rokem 1997 mladí lidé více zdůrazňují, že na straně mladých lidí existuje nedostatek zájmu a chuti dělat něco smysluplného (nárůst o 8 procentních bodů), naopak poklesl o 8-10 procentních bodů názor, že instituce, které se starají o volný čas mládeže, pořádají v této oblasti málo akcí, či že ve městě (obci) je málo možností ke kulturnímu vyžití

3.2 Negativní jevy

3.2.1 Vybrané problémy

Občany naší země trápí řada obecných problémů, nejínak je tomu u mládeže.

Otázka: *Nakolik Vás zneklidňují tyto společenské problémy:*

<i>Vůbec ne</i>	<i>jen trochu</i>	<i>poněkud více</i>	<i>velmi</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

Problémy	1997				2000			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Rostoucí kriminalita	4	19	39	38	6	27	33	34
Přích bženců a azylantů	7	34	35	25	8	25	36	31
Agresivita a násilí vůči cizincům (skini)	9	16	28	46	9	16	30	52
Nezaměstnanost	6	26	34	35	3	15	30	52
Rozvoj organizované zločinnosti (gangy)	2	16	32	50	5	15	34	46
Situace bezdomovců	9	34	34	23	10	31	38	21

Na čele se udržuje obava z rozvoje organizované zločinnosti, poklesla ovšem obava z rostoucí kriminality (o 10 bodů) a vzrostly obavy jak z příchvu azylantů, tak z útoku proti nim (o 7-8 procentních bodů). Z hlediska aktuálnosti jsme doplnili otázku týkající se demonstrací vůči konferenci MMF (66 % se necítí těmito možnými demonstracemi zneklidněno, 18 % se cítí poněkud více zneklidněno, velmi zneklidněno je 14 % respondentů). Pokud položíme otázku bližší osobnímu životu respondentů, objeví se nám problematika drog.

Otázka: *Který z následujících sedmi problémů považujete Vy osobně za nejzávažnější?*

Problém	1997	2000
alkoholismus	3	4
měkké drogy	1	1
kouření	2	3
tvrdé drogy	60	76
střídání sexuálních partnerů	11	5
nadměrné užívání léků	2	2
hrací automaty	3	3
jiné	10	0

Za stále závažnější problém jsou považovány tvrdé drogy, naopak se snížilo odmítání střídání sexuálních partnerů (je otázkou nakolik středoškoláci vnímají naléhavost ochrany před HIV/AIDS).

Otázka: *Myslíte si, že máte dostatek informací o drogách, o narkomanii a o nebezpečích, které jsou s nimi spojené?*

Dostatek informací	1997	2000
Ano	74	70
Ne	11	13
neví	8	7
nezajímá se	7	7

Výše uvedený poznatek je do jisté míry varující - jaká je vlastně efektivita různých informačně zaměřených protidrogových programů?

3.2.2 Rasismus, xenofobie

Otázka: *Vadilo by Vám mít spolupracovníka anebo spolužáka:*

<i>určitě ne</i>	<i>asi ne</i>	<i>asi ano</i>	<i>určitě ano</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

Spolužák, spolupracovník	1997				2000			
	1	2	3	4	1	2	3	4
jiné národnosti	75	19	4	2	74	20	2	4
jiného náboženství	63	26	7	4	64	26	6	4
jiné rasy	66	22	6	6	67	22	4	7

Rozdíly u obou souborů nejsou patrné, míru tolerance lze považovat za stabilní.

Otázka: *Jak Vy, osobně, na základě svých zkušeností hodnotíte vztahy mezi:*

<i>velmi dobré</i>	<i>spíše dobré</i>	<i>spíše špatné</i>	<i>velmi špatné</i>	<i>neví</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>

Vztahy mezi	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Čechy a Slováky	6	47	35	6	6	20	61	13	1	5
Čechy a Němci	4	40	39	10	8	3	46	33	9	8
rómským a ostatním obyvatelstvem	1	2	29	62	6	2	4	35	55	4

Lze konstatovat, že během uplynulých tří let se zlepšilo posuzování vztahů se Slováky, zčásti i Němci a jen velmi málo vůči Romům. Následující dvě otázky, které hodnotí některé další aspekty těchto hodnocení, ukazují, že tento ostrakismus lze překonat.

Otázka: *Myslíte si, že usmíření Čechů a Němců je možné?*

Možnost usmíření	1997	2000
rozhodně ano	19	15
spíše ano	42	39
spíše ne	18	18
rozhodně ne	7	9
neví	13	19

Mírný negativní posun vzhledem k posuzování možnosti usmíření s Němci lze uvažovat v kontextu probíhajících jednání o odškodnění totálně nasazených, vězňů i stále se objevujícími požadavky na revizi poválečných dekretů.

Vzhledem k tomu, že následující tabulka dokladuje, že se mladí lidé nechají nejvíce ovlivňovat v takových záležitostech vlastní zkušeností, mohou připravované programy k takovému narovnání vztahů výrazně přispět.

Otázka: *Řekl byste, že Vaše vztahy k jiným lidem, Vaše názory a postoje ovlivňují?*

Rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
1	2	3	4	5

	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Rodiče	30	39	18	8	4	25	34	24	13	4
Učitelé, ostatní výchovní pracovníci	5	31	41	17	6	6	28	38	24	4
Spolužáci, spolupracovníci	9	41	34	11	5	10	40	33	15	3
Parta	12	31	29	21	6	12	32	34	19	3
Vlastní životní zkušenosti	60	26	5	4	4	64	25	5	3	3
Partner(ka)	20	35	19	16	9	21	35	22	15	7
Filmy, televize	6	23	35	30	6	6	18	43	28	4
Četba	10	34	30	19	8	9	27	34	24	6

Dospívající se nechávají podle svých výpovědí ovlivňovat zejména vlastní zkušenosti (z 86% na 89%), významnou roli, byť v průběhu tří let významně klesající hrají i rodiče (pokles o 10 bodů), zčásti mají vliv partneři, spolužáci, ostatní faktory hrají spíše podpůrnou a doplňující úlohu.

Zájem mladých lidí o věci veřejné

4.1 Zájem o řešení komunálních problémů

Otázka: *Jak se zajímáte o následující oblasti:*

<i>velmi</i>	<i>průměrně</i>	<i>málo</i>	<i>vůbec ne</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

Zájem	1997				2000			
	1	2	3	4	1	2	3	4
dění ve světě	14	64	20	2	14	61	23	2
politickou situaci u nás	22	48	22	8	10	36	37	17
ekonomickou situaci u nás	15	45	32	8	15	44	33	11
životní prostředí	26	50	21	2	22	53	18	6
volby u nás	14	38	34	14	9	33	36	23
životní podmínky lidí u nás	27	53	17	3	24	49	21	5
kulturu	26	40	25	8	28	41	19	11
sport	43	29	19	8	46	33	14	7
dění v místě Vašeho bydliště	34	46	16	3	42	40	14	4

Středoškoláci se nejvíce zajímají o sport a dění v místě bydliště (zvýšení o 6 bodů), nevýznamně se snižuje se zájem životní podmínky, životní prostředí, ale již statisticky významně se snižuje zájem o volby a politickou situaci u nás. To se projevuje v zájmu o veřejnou činnost.

Otázka: *Máte nebo nemáte zájem pomáhat v místě Vašeho bydliště:*

<i>pomáháte</i> 1	<i>máte zájem, ale ne čas</i> 2	<i>nemáte zájem</i> 3
----------------------	------------------------------------	--------------------------

Pomoc	1997			2000		
	1	2	3	1	2	3
místnímu zastupitelstvu	4	23	73	6	17	75
okresním úřadům	1	20	79	3	20	76
sdužením a organizacím občanů	10	35	57	6	30	63

Zájem o veřejně prospěšnou aktivitu je obecně nízký, je orientován spíše na sdružení během tří let, byť nevýznamně, poklesl.

Zájem o veřejně prospěšnou aktivitu je dán i výchovou a možností participace na řešení věcí veřejných. Proto jsme položili otázku k míře participace.

Otázka: *Myslíte si, že máte možnost se vyjadřovat k otázkám týkajících se rozhodování o věcech týkajících se:*

ano	zčásti	ne	nezajímá se
1	2	3	4

	1997				2000			
Úroveň	1	2	3	4	1	2	3	4
rodiny	44	46	7	3	50	42	5	3
školní třídy	20	56	14	10	20	54	17	9
školy	3	25	56	15	4	22	55	19
obce, čtvrti	4	13	51	31	5	13	48	34

Dotaz naznačuje, že středoškolská mládež má určitý potenciál v dané oblasti, možnosti participace jsou však limitovány již na úrovni školy. Během tří let se situace (kromě rodiny) nezlepšila, či naopak mírně zhoršila (škola, obec).

4.2 Zájem o aktivitu v občanských sdruženích

Otázka: *Jste zapojen do činnosti některé organizace či sdružení, které se věnuje dětem a mládeži?*

Zapojení do činnosti	1997	2000
ne	71	78
ano, ale spíše jen občas	20	16
ano, dost často	8	5

Pokud se udává nevysoká organizovanost ve sdruženích, tak naše výsledky tento údaj potvrzují (členství v občanském sdružení udává 12 % dotázaných). Ovšem řada mladých lidí je zřejmě alespoň v kontaktu se sdruženími a podle své potřeby se účastní jednotlivých akcí, což současně znamená, že sdružení ovlivňují poměrně širší okruh mladých lidí než jen své členy. Během tří let došlo k výraznému snížení zájmu o činnost sdružení.

Taková situace je možná i proto, že sdružení se jen málo zabývají ekologií, přestože se mladí lidé o ekologii zajímají a vyjadřují určitou nespokojenost se stavem životního prostředí.

Otázka: *Jste spokojen s životním prostředím ?*

<i>Ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>vůbec ne</i>	<i>neví</i>
1	2	3	4	5

Místo	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
v ČR	1	16	54	26	3	2	27	48	19	4
v okrese	5	32	42	19	3	6	37	39	14	3
v místě bydliště	35	5	17	40	2	24	35	23	15	3

Přesto lze konstatovat, že se spokojenost s životním prostředím se celkově zvyšuje, byť je to spíše způsobeno ekonomickými faktory.

Otázka: *Myslíte si, že občanská sdružení mohou nějak ovlivňovat život naší společnosti?*

Sdružení mohou ovlivňovat	1997	2000
ano, jistě	24	18
nejste si jisti	36	34
možná, za jiných společenských podmínek	14	22
v žádném případě	2	3
neví	23	21

Přes evidentně zájmový charakter činnosti respondentů ve vztahu ke sdružením se mezi částí respondentů udržuje názor, že občanská sdružení mohou svým způsobem ovlivňovat život naší společnosti. V průběhu posledních tří let se tento názor možná pod vlivem vedení různých kampaní oslabil.

Malý zájem o budování široké občanské společnosti, širší participaci občanů na společenském vývoji se promítá do občanských postojů a aktivit mládeže.

Otázka: Jste členem nějakého občanského sdružení, zájmové organizace nebo nadace?

Členství	1997	2000
ano	16	12
ne	84	87

Z formulace otázky vyplývá, že nejde jen o sdružení dětí a mládeže. Klesající organizovanost lze pokládat za důsledek jak narůstající orientace mládeže na konzumní způsob života, tak stávajícího politického vývoje.

4.3 Postavení České republiky, sjednocování Evropy

Otázka: Domníváte se, že je (bylo) vhodné, aby Česká republika:

<i>rozhodně ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>rozhodně ne</i>	<i>neví</i>
1	2	3	4	5

vhodné, aby ČR	1997					2000				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
vstoupila do NATO	33	32	13	8	15	38	30	10	8	14
začlenila se do Evropské unie	38	35	6	4	16	38	31	11	8	12
pokračovala ve spolupráci se středoevropskými zeměmi	43	35	5	1	16	52	34	4	3	5

Vysokou shodu v názorech i akceptování přijetí vykazuje otázka spolupráce se středoevropskými zeměmi a začlenění ČR do Evropské Unie a NATO.

Otázka: Jste spokojen s tím, že žijete v ČR?

Míra spokojenosti	1997	2000
ano	43	45
spíše ano	34	35
spíše ne	18	11
ne	6	9

Míra spokojenosti s tím, že dotazovaný žije v ČR, je poměrně vysoká (v současnosti je nespokojeno 20 % dotázaných).

Otázka: *Byl byste se ochoten trvale přestěhovat do jiné země?*

Míra ochoty	1997	2000
ne, nikdy Vás to nenapadlo	28	31
uvažoval jste o tom, ale nepřipadá to zatím u Vás v úvahu	40	37
dost o tom přemýšlíte	21	17
hned byste se odsud přestěhoval	7	10
jiná odpověď	4	5

Nepatrné změny naznačují možnost budoucí polarizaci (narostl počet spokojených i těch, kteří by emigrovali). Jistě jde o rovinu úvahy, teorie, nicméně vstup do EU a volný pohyb pracovních sil může vést k realizaci řady těchto přání (ekonomicky slabší země pak obvykle pociťují „odliv mozků,“). Důvody mohou být, jak dokazují údaje charakterizující potencionální volební chování, důvody nikoli především ekonomické povahy.

Otázka: *Jak se díváte na postavení samostatné České republiky po roce 1992 v Evropě? Je podle Vás:*

Postavení	1997	2000
velmi dobré	2	1
dobré	17	11
spíše dobré než špatné	34	33
spíše špatné než dobré	26	31
špatné"	9	12
NEVÍ	12	10

Pozitivní hodnocení postavení ČR během uplynulých tří let pokleslo o 7 bodů (hodnocení dobré či velmi dobré), více než dvě pětiny mají názor opačný.

4. 4 Instituce státu, volby

Otázka: *Důvěřujete těm, kteří dnes ovlivňují dění okolo nás a vývoj celé společnosti?*

rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
1	2	3	4

Důvěra	1997				2000			
	1	2	3	4	1	2	3	4
prezidentovi republiky	22	46	23	8	12	44	32	11

vládě ČR	2	18	48	31	1	19	48	32
poslanecké sněmovně ČR	1	20	55	23	1	20	48	30
obecním, místním úřadům	3	43	40	13	5	38	41	15
okresním úřadům	3	42	43	12	2	42	40	14
policii	5	34	37	24	6	36	33	24
armádě	9	39	37	15	13	45	25	17
soudům	7	46	31	16	7	41	35	16
politickým stranám	1	18	52	28	3	15	48	34
poslancům v místě bydliště	1	25	45	28	2	20	47	27
televizi	7	48	32	12	7	47	33	13
novinám	12	57	22	8	7	59	23	10
rozhlasu	10	57	23	10	9	56	25	10
církvím	4	18	30	47	3	14	30	50
senátu ČR	4	22	44	29	3	21	43	32

Přes značnou podobnost hodnocení vybraných institucí jsou některé jemné rozdíly patrné. Středoškoláci velmi málo důvěřují církvím, politickým stranám, vládě, senátu a poslancům obecně, nejvíce důvěřují novinám a rozhlasu. Během uplynulých let se zvýšilo hodnocení důvěryhodnosti armády a snížilo hodnocení důvěryhodnosti presidenta ČR (obojí o 10 bodů). Tato hodnocení nelze přeceňovat, odráží totiž přirozeně míru osobních zkušeností a informovanosti (tedy i nezkušenosti a neinformovanosti), obrazy sdělované masmédií a další faktory. Nicméně podobné trendy jsou patrné i u dospělé populace.

Uvážíme-li, že jedním z práv dítěte je právo na informace, můžeme se domnívat na základě celé řady výzkumů, že zájem o informovanost dětí ze strany různých institucí není adekvátní. Nedůvěra v instituce státu a další instituce vyvolává otázky po adekvátnosti vnitropolitického vývoje. Výsledky přináší další tabulka.

Otázka: Domníváte se, že se ČR ubírá ve vnitrostátní politice:

ČR se ubírá	1997	2000
tím správným směrem	3	4
Ztrácí počáteční tempo	52	33
nikdy nešla tím správným směrem	14	31
neví	31	30

Během tří let se zdvojnásobil podíl těch, kteří se domnívají, že ČR se neubírá správným směrem (z 14% na 31%). Přestože se téměř třetina dotázaných necítí povolána k posouzení

dané otázky, respondenti ze tří čtvrtin projevují zájem o změnu vlády.

Otázka: *Přál byste si, aby ČR měla jinou vládu?*

Jiná vláda	1997	2000
rozhodně ano	33	37
spíše ano	40	38
spíše ne	13	5
rozhodně ne	3	2
neví	11	18

Výše uvedené poznatky se promítají i do potencionálního volebního chování.

Otázka: *Představte si, že by příští týden byly v ČR parlamentní volby. Šel by jste volit?*

Účast ve volbách	1997	2000
rozhodně ano	36	36
spíše ano	23	20
spíše ne	18	18
rozhodně ne	10	15
neví	13	11

Teoreticky lze u těchto mladých lidí lze tedy předpokládat více než 50 % účast, 33 % je rozhodnuto se voleb nezúčastnit (nárůst o 5 bodů). Přestože pro většinu středoškoláků v dané době účast ve volbách nepřipadala v úvahu, jeví poměrně pozitivní zájem o účast ve volbách.

Vzhledem k proměnám politické scény (rozpad ODS atd.) je srovnání potencionálního volebního chování složitější.

Otázka: *Kterou stranu by jste volil?*

Strana	1997	2000
bývalá vládní koalice	32	-
z toho ODS	19	27
z toho ostatní KDU-ČSL, ODA	13	-
koalice KDU-ČSL, US, ODA, DEU	-	8
ČSSD	13	4
KSČM	2	5
SPR - RSČ	4	2
jiné	2	2

neodpovědělo	43	52
--------------	----	----

Poznámka: respondenti vypisovali názvy stran.

Vzhledem k celé řadě minulým výzkumů nepřekvapuje výrazná preference ODS, stávající koalice i ČSSD zaznamenávají výrazný pokles preferencí. Stále více respondentů vyjadřuje rozpaky nad tím, kterou stranu volit (název strany neuvedlo 52 % dotázaných). Rozbor volebních preferencí uzavřeme sebezařazením respondentů na škále politických postojů.

Otázka: *Z hlediska svých politických postojů se řadíte ke:*

Sebezařazení (řadí se k)	1997	2000
krajní pravici	5	7
Pravici	20	25
Pravému středu	13	10
Středu	32	23
Levému středu	8	11
Levici	4	3
krajní levici	2	1

Přestože v projevech některých našich politiků jsou tyto pojmy často užívány k nálepkování politických protivníků, z čehož mohou vyplynout určité zmatky v myšlení respondentů, se ukazuje tendence odklonu od širšího středového pásma (nárůst vlivu pravice, za kterou respondenti vlivem médií a vystoupení představitelů ODS považují pravděpodobně ODS. Z hlediska politického extremismu nevidíme podstatných změn.

Informaci o politických postojích doplňujeme údaji o religiozitě naší mládeže.

Otázka: *Věříte v Boha (považujete se za věřícího)?*

Víra v Boha	1997	2000
věříte v Boha	13	15
připouštíte jeho existenci	30	25
nevěříte v Boha	29	32
jste ateista	20	18
Jiný názor	7	4

Tabulka ukazuje, že se statisticky nevýznamně snížila základna pro působení církví (minulé

výzkumy poukazovaly na negativní vliv různých majetkových a dalších požadavků církvi). Zhruba téměř každý sedmý respondent věří v Boha.

Otázka: *Hlásíte se k nějaké církvi? Pokud ano, uveďte k jaké:*

Církev	1997	2000
římskokatolická	7	6
českobratrská	0	2
evangelická	1	4
Svědci Jehovovi	0	1
židovské obce	-	4
jiné	1	2

Vzhledem k tomu, že opět šlo o tzv. " volnou otázku " je četnost odpovědí v tabulce nízká, ukazuje se však, že dříve jednoznačná převaha příslušníků římskokatolické církve se stává vlivem rozrůžňování dříve spíše monolitického náboženského sdružování minulostí.. Uvážíme-li pozitivní výchovné cíle většiny světových církví a možný zájem mládeže o alternativy k římskokatolické církvi, jeví se stávající přístup k řadě z nich (těm, které na našem území nevykazují velký počet členů) jako negativní.

5. Respondent a jeho rodina

5.1 Vztahy v rodině

Otázka: *Žijete v rodině, kterou tvoří:*

Rodinu tvoří	1997	2000
rodiče, Vy a event. sourozenci	76	75
matka, Vy a event. sourozenci	15	16
otec, Vy a event. sourozenci	4	3
prarodiče a Vy	1	1
jiná odpověď	3	5

Údaje presentované v tabulce dokládají stoupající míru rozvodovosti, kdy po rozvodu jsou

děti svěřovány zejména do péče matek. V úplných rodinách žijí jen tři čtvrtiny dotázaných.

Otázka: *Jak se k Vám chovají Vaši rodiče?*

Chování	1997	2000
velmi dobře	51	58
dobře	43	37
špatně	4	2
velmi špatně	1	1
neví	1	2

Podíl respondent, kteří si stěžují na špatné chování rodičů činí 3 % (pokles o 2 %), což podle údajů zjištěným IKSP MV ČR představuje často hrubé fyzické a psychické násilí páchané na dětech.

Otázka: *Zajímají se rodiče o Vaše nynější problémy?*

Zájem	1997	2000
zajímají se až moc, občas Vám to vadí	21	20
zajímají se tak, jak je to u rodičů obvyklé - považujete to za normální	60	62
zajímají se jen někdy, hlavně když jde o nějaký malér	10	10
příliš je to nezajímá, je to tak pro Vás milejší	4	4
je jim to lhostejné a někdy Vás to i mrzí	3	2

Většina rodičů (82 %) projevuje přiměřený zájem o vývoj svých dětí (pětina dětí udává až nadbytečný zájem, což lze odůvodnit jejich vývojovým stadiem, kdy dospívající se považují často již za „dospělé,“). Údaj od 16 % respondentů, že se jejich rodiče o ně příliš nezajímají, je varující zejména tam, kde jde o mladší středoškolskou populaci. Během uplynulých tří let nedošlo k vývoji v této oblasti.

Otázka: *Byly ve Vaší rodině tělesné tresty?*

Tělesné tresty	1997	2000
Ne, nebyly	31	39
Ano, ale jen zřídka a za velká provinění	40	42
Občas, za větší provinění	19	13
Často, i za maličkosti	6	3
Velmi často, a tvrdě	2	1
Neodpověděl	1	2

Tabulka naznačuje, že tělesné tresty vůči dětem jsou uplatňovány poměrně často. Část dětí je chápána jako porušování svých lidských práv (zejména dívky, chlapci jsou shovívavější, nicméně jsou to právě oni, kdo takové chování reprodukuje ve svých rodinách reprodukuje).

Vzhledem k tomu, že výskyt častých a tvrdších tělesných trestů v rodinách úzce souvisí i s problémy šikany a celou plejádou negativních jevů, je pozitivní pokles o 4 body možno považovat za úspěch (z 8 % na 4 %).

5.2 Životní úroveň rodin, mladých domácností

Otázka: *Jak dalece umožňují Vaše příjmy (plat, stipendium atd.) realizovat Vaše osobní zájmy a záliby?*

Hodnocení příjmů	1997	2000
nejde tak dalece o finance jako spíše o čas a příležitost	18	18
v zásadě Vám pro tento účel stačí	41	42
příliš toho nedovolují, musíte se často uskromňovat	22	23
zdaleka neumožňují to, co byste rád dělal	15	15
jsou zásadní překážkou Vaší osobní seberealizace	4	2

Údaje potvrzují skutečnost, že mladý člověk se setkává s vážnějšími problémy v oblasti realizace svých zájmů ve vztahu k jejich finančnímu zabezpečení až v době, kdy se začíná osamostatňovat od původní rodiny (problémy udává jen pětina respondentů).

Otázka: *Považujete životní úroveň Vaší domácnosti:*

Životní úroveň je považována:	1997	2000
za velmi dobrou	25	32
za spíše dobrou	56	55
za spíše špatnou	14	10
za velmi špatnou	2	1
neví	2	1

Zvýšené hodnocení životní úrovně rodin je statisticky významné.

5.3 Bydlení

Středoškoláků jsme se tázali, nakolik byt, kde bydlí vyhovuje jejich potřebám (pocit soukromí, podmínky pro studium, realizaci osobních zájmů a podobně).

Otázka: *Jak dalece Vám byt, kde bydlíte, umožňuje realizaci Vašich zájmů, vytváří podmínky pro studium a podobně?*

Byt:	1997	2000
umožňuje plně	37	43
v postatě ano	32	28
někdy ano, někdy ne	21	20
jen málo	7	6
prakticky vůbec ne	3	4

Situace se jeví pozitivně: plně a dosti spokojeno je 71 % dotázaných, velmi nespokojeno 10% dotázaných

Závěry

Polovina středoškolské mládeže je co do naplnění profesních aspirací optimistická, desetina je spíše pesimistická, zhruba dvě pětiny neumí zaujmout v této věci názor. V této oblasti nedošlo během uplynulých tří let k žádnému vývoji.

Jen dvě pětiny respondentů domnívají, že se vcelku dobře uplatní ve studovaném oboru, zvyšuje se podíl těch, kteří posuzují možnosti jako průměrné. V této oblasti došlo během uplynulých tří let ke zhoršení posouzení možností uplatnění v oboru, který respondent studuje.

Dospívající v horizontu tří posledních let mají stále výrazný sklon hledat vzory v oblasti sportu, mírně poklesá podíl vzorů z oblasti kultury a umění naopak výrazně vzrostlo ocenění vzorů z nejbližšího sociálního okolí (především rodiče).

V oblasti hodnot k podstatným pohybům nedošlo. Nicméně nižší důraz na vzdělání a osobní zdraví, vyšší důraz na životní úroveň, klid a jistotu, naznačují, že během uplynulých tří se prohloubily tendence ke spotřebnímu životu.

To se projevilo i oblast volného času. U činností vykonávaných denně nebo téměř

denně narůstá podíl zábavných činností, poklesá četba novin a knih a příprava na školní vyučování.

Zvýšil se podíl respondentů nenavštěvujících žádné zařízení pro volný čas.(dnes je to již polovina dotázaných). Nejvyšší podíl účastníků se objevuje u sportovních klubů a jednot (podíl se snížil ze 34 % na 29 %). Podle respondentů je hlavní překážkou vhodného trávení volného času kombinace dvou hlavních důvodů - nezájmu mladých lidí a finanční náročnosti hodnotného trávení volného času.

Občany naší země trápí řada obecných problémů, nejinak je tomu u mládeže. Na čele se udržuje obava z rozvoje organizované zločinnosti, poklesla ovšem obava z rostoucí kriminality (o 10 bodů) a vzrostly obavy jak z přílivu asylantů, tak z útoku proti nim (o 7-8 procentních bodů). Z hlediska aktuálnosti jsme doplnili otázku týkající se demonstrací vůči konferenci MMF (66 % se necítí těmito možnými demonstracemi zneklidněno, 18 % se cítí poněkud více zneklidněno, velmi zneklidněno je 14 % respondentů). Pokud položíme otázku bližší osobnímu životu respondentů, objeví se nám problematika drog. Za stále závažnější problém jsou považovány tvrdé drogy, naopak se snížilo odmítání střídání sexuálních partnerů (je otázkou nakolik středoškoláci vnímají naléhavost ochrany před HIV/AIDS).

Mírně poklesl podíl respondentů uvádějících, že mají dostatek informací o drogách, o narkomanii a o nebezpečích, které jsou s nimi spojené. Výše uvedený poznatek je do jisté míry varující - jaká je vlastně efektivita různých informačně zaměřených protidrogových programů?

Míru rasové a národnostní tolerance lze považovat za stabilní. Během uplynulých tří let se mírně zlepšilo posuzování vztahů se Slováky, zčásti i Němci a jen velmi málo vůči Romům.

Mírný negativní posun vzhledem k posuzování možnosti usmíření s Němci lze uvažovat v kontextu probíhajících jednání o odškodnění totálně nasazených, vězňů i stále se objevujícími požadavky na revizi poválečných dekretů.

Dospívající se nechávají v oblasti mezilidských vztahů podle svých výpovědí ovlivňovat zejména vlastní zkušenosti (z 86% na 89%), významnou roli, byť v průběhu tří let významně klesající, hrají i rodiče (pokles o 10 bodů), zčásti mají vliv partneři, spolužáci, ostatní faktory hrají spíše podpůrnou a doplňující úlohu.

Středoškoláci se nejvíce zajímají o sport a dění v místě bydliště (zvýšení o 6 bodů), nevýznamně se snižuje se zájem životní podmínky, životní prostředí, ale již statisticky významně se snižuje zájem o volby a politickou situaci u nás. To se projevuje v zájmu o veřejnou činnost.

Zájem o veřejně prospěšnou aktivitu je obecně nízký, je orientován spíše na sdružení, během tří let, byť nevýznamně, poklesl. Možnosti participace se nelepší. Během tří let se situace (kromě rodiny) nezlepšila, či naopak mírně zhoršila (škola, obec).

Pokud se udává nevysoká organizovanost ve sdruženích, tak naše výsledky tento údaj potvrzují (členství v občanském sdružení udává 12 % dotázaných). Během tří let došlo k výraznému snížení zájmu o činnost sdružení.

Přes zájmový charakter činnosti respondentů ve vztahu ke sdružením se mezi částí respondentů udržuje názor, že občanská sdružení mohou svým způsobem ovlivňovat život naší společnosti. V průběhu posledních tří let se tento názor možná pod vlivem vedení různých kampaní oslabil.

Malý zájem o budování široké občanské společnosti, širší participaci občanů na společenském vývoji se promítá do občanských postojů a aktivit mládeže. Míra spokojenosti s tím, že dotazovaný žije v ČR, je poměrně vysoká (v současnosti je nespokojeno 20 % dotázaných). Nepatrné změny naznačují možnost budoucí polarizaci (narostl počet spokojených i těch, kteří by emigrovali).

Pozitivní hodnocení postavení ČR během uplynulých tří let pokleslo o 7 bodů (hodnocení dobré či velmi dobré), více než dvě pětiny mají názor opačný.

Středoškoláci velmi málo důvěřují církvím, politickým stranám, vládě, senátu a poslancům obecně, nejvíce důvěřují novinám a rozhlasu. Během uplynulých let se zvýšilo hodnocení důvěryhodnosti armády a snížilo hodnocení důvěryhodnosti presidenta ČR (oba o 10 bodů). Tato hodnocení nelze přeceňovat, odráží totiž přirozeně míru osobních zkušeností a informovanosti (tedy i nezkušenosti a neinformovanosti), obrazy sdělované masmédií a další faktory. Nicméně podobné trendy jsou patrné i u dospělé populace.

Během tří let se zdvojnásobil podíl těch, kteří se domnívají, že ČR se neubírá správným směrem (z 14% na 31%). Přestože se téměř třetina dotázaných necítí povolána k posouzení dané otázky, respondenti ze tří čtvrtin projevují zájem o změnu vlády.

Výše uvedené poznatky se promítají i do potencionálního volebního chování. Teoreticky lze u středoškoláků v budoucnosti předpokládat více než 50 % účast ve volbách, 33 % je rozhodnuto se voleb nezúčastnit (nárůst o 5 bodů).

Můžeme konstatovat výraznou preferenci ODS, stávající čtyřkoalice i ČSSD zaznamenávají výrazný pokles preferencí. Stále více respondentů vyjadřuje rozpaky nad tím, kterou stranu volit (název strany neuvedlo 52 % dotázaných).

V oblasti politického sebezařazení se projevuje tendence odklonu od širšího středového pásma (nárůst vlivu pravice, za kterou považují pravděpodobně ODS). Z hlediska politického extremismu nevidíme podstatných změn.

Statisticky nevýznamně se snížila základna pro působení církví (minulé výzkumy poukazovaly na negativní vliv různých majetkových a dalších požadavků církví). Zhruba téměř každý sedmý respondent věří v Boha.

Podíl respondentů, kteří si stěžují na špatné chování rodičů činí 3 % (pokles o 2 %), což podle údajů zjištěným IKSP MV ČR představuje často hrubé fyzické a psychické násilí páchané na dětech.

Většina rodičů (82 %) projevuje přiměřený zájem o vývoj svých dětí (pětina dětí udává až nadbytečný zájem, což lze odůvodnit jejich vývojovým stadiem, kdy dospívající se považují často již za „dospělé,“). Údaj od 16 % respondentů, že se jejich rodiče o ně příliš nezajímají, je varující zejména tam, kde jde o mladší středoškolskou populaci. Během

uplynulých tří let nedošlo k vývoji v této oblasti.

Tělesné tresty vůči dětem jsou stále ještě uplatňovány poměrně často. Vzhledem k tomu, že výskyt častých a tvrdších tělesných trestů v rodinách úzce souvisí i s problémy šikany a celou plejádou negativních jevů, je pozitivní pokles o 4 body možno považovat za úspěch (z 8 % na 4 %).

Údaje potvrzují skutečnost, že mladý člověk se setkává s vážnějšími problémy v oblasti realizace svých zájmů ve vztahu k jejich finančnímu zabezpečení až v době, kdy se začíná osamostatňovat od původní rodiny (problémy udává jen pětina respondentů). Zvýšené hodnocení životní úrovně rodin je statisticky významné.

Popis souboru respondentů

Respondenti jsou tvořeni středoškolskou mládeží (805, z toho 53 % mužů).

Věk	1997	2000
do 15 let	9	3
16 let	37	20
17 let	26	31
18 let	21	39
19 let	5	5
více než 19 let	1	2

Studuje	1997	2000
Gymnázium	28	25
Střední odbornou školu	42	30
Střední odborné učiliště s maturitou	18	13
Střední odborné učiliště bez maturity	11	30
Jinou	1	1

Ročník	1997	2000
První	29	15
Druhý	16	30
Třetí	27	32
Čtvrtý	27	24

Velikost obce a region

Velikost obce	1997	2000
obec do 500 obyvatel	11	10
obec s méně než 2 tisíci obyvatel	12	12
2 až 5 tisíc obyvatel	12	11
5 až 10 tisíc obyvatel	9	12
10 až 20 tisíc obyvatel	14	13
20 až 50 tisíc obyvatel	15	15
50 až 100 tisíc obyvatel	9	9
Město s více než 100 tisíci obyvateli	18	18

Region:	1997	2000
Praha	13	13
St. Čechy	11	12
Jižní Čechy	11	12
Západní Čechy	12	11
Sev. Čechy	11	11
Vých. Čechy	14	13
Již. Morava	11	12
Sev. Morava	17	16

